

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista

- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/54/EY muuttamisesta”
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/55/EY muuttamisesta”
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta”
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetun asetuksen (EY) N:o 1228/2003 muuttamisesta”
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1775/2005 muuttamisesta”

KOM(2007) 528 lopullinen — 2007/0195 (COD)

KOM(2007) 529 lopullinen — 2007/0196 (COD)

KOM(2007) 530 lopullinen — 2007/0197 (COD)

KOM(2007) 531 lopullinen — 2007/0198 (COD)

KOM(2007) 532 lopullinen — 2007/0199 (COD)

(2008/C 211/06)

Neuvosto päätti 18. lokakuuta 2007 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 44 artiklan 2 kohdan sekä 55 ja 95 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheista

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/54/EY muuttamisesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/55/EY muuttamisesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetun asetuksen (EY) N:o 1228/2003 muuttamisesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1775/2005 muuttamisesta.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 4. huhtikuuta 2008. Esittelijä oli Carmelo **Cedrone**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 22.–23. huhtikuuta 2008 pitämässään 444. täysistunnossa (huhtikuun 22 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 100 ääntä puolesta ja 4 vastaan 7 pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset**1.1 Päätelmät**

1.1.1 ETSK suhtautuu pääasiassa myönteisesti syihin, joiden vuoksi komissio on laatinut kolmannen energiapaketin. Käsiteltävänä on vastakkaisia näkemyksiä ja reaktioita aikaan saanut oikeudellisesti ja taloudellisesti monitasoinen ja vaikea kysymys.

1.1.2 ETSK katsoo, että energia-alan nykytilanteen ei voi antaa jatkoa. Markkinoiden yhdentymisen ja sääntelyn purkaminen on aloitettu, ja nyt, puolimatkaan päästyä on päätettävä, mihin suuntaan jatketaan. Energiamarkkinoiden vapauttaminen on pysähtynyt. Tämä aiheuttaa korkeita välivaiheen kustannuksia, jotka saattavat olla etuja suuremmat. Kyseiset kustan-

nukset syntyvät yhdenmukaisen EU:n sääntelyjärjestelmän puutteesta sekä siitä, että eräissä tapauksissa todellista halua vapauttamiseen ei ole ja ettei toimijoiden kesken jaettavia vastuualoja ole rajattu. Tämä sääntelyyn liittyvä epävarmuus saattaa johtaa investointien ja kilpailun vähenemiseen alalla. Tilanne on johtanut EU:n markkinoiden pirstoutumiseen, ja niitä ohjaavat eräissä tapauksissa aiemmin monopoliasemassa olleet toimijat. Onkin aiheellista jälleen kerran painottaa, että liberalisointia on jatkettava päättäväisesti.

1.1.3 Poliittiset näkökohdat: yhtenäismarkkinat

1.1.3.1 Strategian kulmakivenä on eurooppalaisten energia-alan yhtenäismarkkinoiden luominen. EU:n on laadittava

yhteinen strategia voidakseen toimia kansainvälisellä tasolla riipeästi, selkeästi ja entistä paremmista neuvotteluasemista. Jäsenvaltioiden, lainsäätäjien ja siirtoverkonhaltijoiden on tärkeää tehdä yhteistyötä. Tarvitaankin rakenteellisia muutoksia, joiden avulla integroidaan järjestelmän toiminta ja kehittäminen aluetasolla. Jäsenvaltioiden on yhdistettävä kokemuksensa, tietonsa ja säännöksensä toimiakseen yhdessä ja laatiakseen ja saadakseen läpi oman toimituskustannuksia koskevan politiikkansa sekä luodakseen mahdollisimman kilpailukyisen ympäristön, jonka avulla varmistetaan oikeudenmukaisemmat hinnat keinoteltua välttäen. Jäsenvaltioiden on toimittava yhtenäisemmin, ja niiden on noudatettava yhdessä hyväksytyjä sääntöjä käyttäjien ja kuluttajien edun mukaisesti soveltamalla kansallisella tasolla aiemmin annettuja yhteisön säädöksiä.

1.1.4 Taloudelliset näkökohdat

1.1.4.1 ETSK katsoo, että asianmukaisesti säännelty oikeudenmukainen kilpailu (ei sisälly esillä olevaan komission ehdotukseen) helpottaisi vaihtoehtoisten energialähteiden käytön lisäämistä ja energiainfrastruktuuriin investoimista. Se puolestaan lisäisi yritysten (esimerkiksi pk-yritysten) tuottavuutta ja mahdollistaisi oikeudenmukaiset hinnat. Samalla avoimuus lisääntyisi ja muiden yritysten määräävään asemaan pääsemisen vaara pienenesi.

1.1.4.2 Eräs kolmannen paketin tärkeimmistä tavoitteista on kannustaa energiainfrastruktuureihin tarvittavia investointeja sekä varmistaa niiden koordinointi EU:n tasolla. Komission ehdottamat toimenpiteet ovatkin tässä suhteessa askel oikeaan suuntaan. On kuitenkin varmistettava, että kyseisillä toimenpiteillä mahdollistetaan tarvittavat investoinnit energiantuotantoon ja että niillä lisätään investoijien luottamusta. Verkkojen kehittämisessä kyseisillä toimenpiteillä on varmistettava asianmukainen suunnittelu, jossa otetaan huomioon kaikki sidosryhmät ja joka toteutetaan asianmukaisella tasolla ja asetetussa määrääjässä. Investointeja on lisäksi valvottava myös EU:n tasolla (energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston toimesta). Verkonhaltijat ja käyttäjät menettävät luottamuksensa suhteellisen joustamattomiin markkinoihin, joilla yritykset toimivat oligopoliosuhteissa ja tietyt valtiot ovat haluttomia siirtämään toimitusoikeuksia. Tämä johtaa likviditeetin kuivumiseen, minkä vuoksi kyseiset olosuhteet olisi poistettava.

1.1.5 Sosiaaliset näkökohdat

1.1.5.1 Kolmannen paketin vaikutusten aiheuttamien rakenneuudistusprosessien jälkeen tarvitaan työllisyyttä edistävää politiikkaa, johon sekä ammattiliitot että yritykset osallistuvat täysin ja joka toteutetaan yritysten sosiaalisen rakenneuudistuksen (*corporate social restructuring*) ja sosiaalisten vaimennusmekanismien kaltaisilla välineillä niin kansallisella kuin EU:n tasolla. On lohdullista havaita, että siirtoverkkojen alalla omistuksen eriyttämisen täytäntöön pannaissa maissa ei ole havaittu työllisyyttä heikentäviä vaikutuksia.

1.1.5.2 Vaikka muita heikommissa asemassa olevien kuluttajansuojajien on edelleen jäsenvaltioiden vastuulla, komission on tärkeää tunnustaa kansainvälisten toimenpiteiden merkitys. Komission on myös valvottava kuluttajansuojatoimenpiteiden täytäntöönpanoa sen varmistamiseksi, että toimenpiteet ovat avoimien kilpailuun perustuvien markkinoiden edellytysten mukaisia. EU:n tasolla olisi myös otettava käyttöön energiaköyhyyden käsite (alennettu tariffi) sekä täytettävä voimassa olevissa direktiiveissä annetut julkisia palveluja ja yleistä etua koskevat velvoitteet.

1.1.6 Käyttäjät (yritykset ja kuluttajat)

1.1.6.1 Kuluttajien valinnanmahdollisuuksien lisäämiseksi uuden energiapolitiittisen strategian on edistettävä aitoa yritysten välistä kilpailua. Siirtoverkkojen on oltava kaikkien ulottuvilla. Runsaasti energiaa kuluttavia suuryrityksiä varten on laadittava eurooppalainen sopimus, jonka puitteissa ne voivat ostaa energiaa standardihinnalla (vertailukelpoiset hinnat tai "yhden hinnan laki"), minkä seurauksena (kilpailua vääristäviä) valtiontukia ei enää tarvita. Myös EU:ssa kuluttajille annetut oikeudet on tunnustettava, ja kuluttajilla on oltava oikeus valita haluamansa toimittaja mahdollisimman alhaiseen hintaan.

1.1.7 ETSK katsoo lisäksi, että komission ehdotus on suunnattava välttämään kaksinkertainen pakottava paine nykytilanteen ylläpitämiseksi, sillä suuret monopoliasemassa olevat yritykset pyrkivät säilyttämään asemansa ja ammattiliitot puolustamaan oikeutetusti työpaikkoja.

1.2 ETSK:n suositukset

1.2.1 Energia-alan yhtenäismarkkinat

1.2.1.1 Energia-alan yhtenäismarkkinoiden toteutumisen nopeuttamiseksi komission on muutettava kolmannessa energiapaketissa olevia ehdotuksiaan, jotta EU pystyisi toimimaan riippumattomasti kansainvälisellä tasolla etenkin, kun on kyse energialähteistä. Energiapaketissa tehtyjä alueellista yhteistyötä koskevia ehdotuksia on siis pidettävä yhtenä vaiheena päätavoitteen eli energia-alan yhtenäismarkkinoiden saavuttamisessa. Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi pyrkiä integroimaan sähkömarkkinansa, ja siirtoverkonhaltijoiden tulisi toimia eri jäsenvaltioissa. ETSK katsoo, että kolmannessa energiapaketissa olevaa siirtoverkonhaltijoiden alueellista yhteistyötä koskevaa ehdotusta ei missään tapauksessa saa pitää väliaikaisena korvikkeena tai vaihtoehtona energia-alan yhtenäismarkkinoille. Omistuksen eriyttämiseen perustuva tuotannosta tai myynnistä erillään olevien siirtoverkonhaltijoiden välinen alueellinen yhteistyö on ensisijaisen tärkeää. Säännösten ja markkinasääntöjen yhdenmukaisuuden tarkistamiseksi olisi myös hyödynnettävä Euroopan sähkö- ja kaasualan sääntelyviranomaisten ryhmän (ERGEG) viime vuosina edistämiä alueellisia aloitteita.

1.2.2 Integroitu vertikaalinen eriyttäminen (*unbundling*)

1.2.2.1 ETSK kehottaa Euroopan komissiota edistämään omistuksen eriyttämistä, joka on investointien edistämistä ajatellen kiistattomasti parempi vaihtoehto kuin itsenäisten verkonhaltijoiden luominen. Näin lisättäisiin avoimuutta ja verkonhaltijoiden luottamusta sekä parannettaisiin järjestelmän turvallisuutta ja monopoliin valvontaa estämällä syrjivä toiminta ja optimoimalla verkkojen käyttö ja huolto.

1.2.2.2 Verkkojen omistuksen strategisia seurauksia ja tarvetta taata riippumattomuus on käsiteltävä ja tutkittava lisää muun muassa suhteessa mahdollisiin kolmansien maiden etuihin verkon omistustyyppiin (julkinen tai yksityinen) valinta mukaan lukien. Omistuksen eriyttämistä koskevassa komission ehdotuksessa ei edellytetä tällä hetkellä julkisessa omistuksessa olevien siirtoverkkojen yksityistämistä.

1.2.2.3 Sähkö- ja kaasualan välillä ei ole riittävästi eroja (ks. Yhdysvallat, Tanska, Alankomaat, Portugali, Yhdistynyt kuningaskunta, Espanja ja Ruotsi), jotta erilainen käsittely omistuksen eriyttämisen yhteydessä olisi oikeutettua. Omistuksen eriyttäminen on tarpeen tuotannossa tai myynnissä ja siirrossa kummallakin alalla. Kummallakin alalla harjoitetaan samaa syrjivää toimintaa, joka mahdollisesti johtuu riittämättömästä vertikaalisesta erottelusta. Kaasua myyvien yhtiöiden ei pitäisi olla kiinnostuneita siitä, kuka vastaa kaasun siirrosta, vaan pikemminkin pyrkiä työskentelemään muiden yritysten kanssa, jotka ovat luotettavia ja taloudellisesti vakaita ja pystyvät täyttämään sopimusveloitteet myyden kuitenkin ”niiden” kaasua.

1.2.3 Euroopan yhteistyövirasto

ETSK uskoo vakaasti, että Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle (ACER) on annettava nykyistä enemmän toimivaltaa, jotta se voi

- toimia riippumattomana sääntelyviranomaisena
- valvoa sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen yhteistyöjärjestön (ENTSO) toimintaa sekä yhdessä ENTSON ja pysyvän asiantuntijakomitean kanssa avustaa Euroopan komissiota määriteltäessä luettelo tarvittavista teknisistä ja markkinoita koskevista säännöistä suuntaviivojen ja sääntöjen laatimiseksi ja hyväksymiseksi
- laatia kriteerit ja hyväksyä tekniset säännöt ja markkinoita koskevat säännöt
- laatia hinnoittelumenettelyt ja asettaa hinnat siirtoverkonhaltijoiden rajatylittävissä sähkönsiirrossa aiheuttamien kustannusten korvausmenettelylle
- laatia suuntaviivat verkon kehittämisperiaatteita varten sekä hyväksyä ENTSON ehdottaman kymmenvuotisen investointisuunnitelman

— esittää suosituksia ja antaa lausuntoja Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan komissiolle

— kuulla markkinaosapuolia

— koordinoita kansallisten viranomaisten työtä

— edistää avoimuutta myös johtoryhmänsä nimitysmenettelyissä.

1.2.4 Jäsenvaltioiden viranomaiset

1.2.4.1 Jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisilla on kansallisella tasolla avainasema kilpailun edistäjinä sekä direktiivien asianmukaisen soveltamisen ja etenkin infrastruktuurin puolueetonta käyttöä koskevien säännösten noudattamisen varmistajina. Niiden toimivaltaa olisi siksi yhdenmukaistettava ja niiden riippumattomuutta hallituksista ja energia-alan yrityksistä olisi lisättävä kansallisella tasolla, jotta ne voivat valvoa ja ehkäistä määrävän aseman väärinkäytöksiä. Nykyistä riippumattomampi sääntelyviranomainen edistää luottamusta markkinoilla ja kykenee entistä tiiviimpään vuorovaikutukseen ACERin kanssa.

1.2.5 Kansallisten siirtoverkonhaltijoiden koordinoituneet mekanismit (*European Networks of Transmission System Operators — ENTSOs*)

1.2.5.1 ETSK kannattaa kansallisten siirtoverkonhaltijoiden koordinoitua parantamista investointien toteuttamiseksi ja yhdenmukaistetun eurooppalaisen verkon kehittämiseen tarvittavan infrastruktuurin hallinnan optimoimiseksi. Virastolla olisi oltava aiottua suurempi rooli, jotta se voisi ehdottaa, laatia, valvoa ja hyväksyä sääntöjä yleisen edun asianmukaisen huomioon ottamisen varmistamiseksi. ENTSON tulisi toimia vain kykynsä ja toimivaltuuksiansa mukaisesti. Näin ollen vastuu suuntaviivojen ja sääntöjen laatimisesta tulisi olla ACERilla.

1.2.6 Eurooppalaiset verkot ja investointi

1.2.6.1 ETSK katsoo, että EU:n olisi ennakoitava verkkojen käytön tulevaa kehitystä sellaisen investointiohjelman avulla, jolla pyritään luomaan kaikkien käytettävissä oleva, EU:n sääntelemä julkisten ja/tai yksityisten eurooppalaisten energiansiirto- ja energiankäyttöverkkojen järjestelmä. Sitä varten olisi varmistettava todella avoimet markkinakäytänteihin perustuvat yhteenliittämien hallinnointimenettelyt, jotka mahdollistavat kaupankäynnin maksimoimisen. Investointeihin tulisi ryhtyä, jos ne edistävät alueellisesta näkökulmasta sosioekonomista hyvinvointia. Kaikkien markkinatoimijoiden tulisi osallistua asianmukaisesti sääntöjen ja kymmenvuotisen investointisuunnitelman kehittämistä koskevaan päätöksentekoon.

1.2.7 Demokratia ja edustus

1.2.7.1 ETSK katsoo, että nykyisten tai tulevien määräysten perusteella kuluttajilla on oltava edustus viraston johtokunnassa. Sama koskee kaikkia muita sidosryhmiä (toimijoita, ammattiliittoja ja yrityksiä), jotka voisivat johtokunnan lisäksi olla edustettuina erillisessä valvontaelimessä, jotta sääntöjen laatiminen perustuisi alusta lähtien — eikä ainoastaan loppuvaiheessa — mahdollisimman suureen yhteisymmärrykseen ja osallistumiseen.

2. Johdanto

2.1 Komissio otti noin kymmenen vuotta sitten (pahasti myöhässä) ensimmäiset askeleet kohti sähkön ja kaasun yhtenäismarkkinoiden eurooppalaista sääntelyjärjestelmää. Komitealla oli mahdollisuus ilmaista — osittain komission kannasta huomattavasti poikkeava — näkemyksensä asiasta, josta on vuosien saatossa tullut yhä tärkeämpi ja kiistanalaisempi.

2.2. Hyväksymällä sähkö- ja kaasumarkkinoita koskevia lainsäädäntöehdotuksia sisältävän kolmannen paketin Euroopan komissio aikoo täydentää toimenpiteitä, jotka on jo aloitettu huomattavasti muuttuneessa kansainvälisessä tilanteessa. Se aiheuttaa kaikille uusia ongelmia. Kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole ehdotusten kannalla, minkä vuoksi uusien ehdotusten hyväksyminen ja soveltaminen saattavat lykkääntyä ja energia-alan eurooppalaisten yhtenäismarkkinoiden toteuttaminen vaarantua.

2.3 ETSK:n tehtävä on erittäin vastuullinen, sillä sen on laadittava lausunto erästä viime vuosien keskeisimmistä (ja kiistanalaisimmista) kysymyksistä, josta riippuu energia-alan yhtenäismarkkinoiden tulevaisuuden lisäksi myös alalla toimivien eurooppalaisten yritysten, kuluttajien sekä unionin ulkopuolisten maiden yritysten kohtalo.

2.4 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission laatimaan vaikutustenarviointiin (katso vaikutustenarviointi), jossa on hyviä huomioita vapauttamisen tehokkuudesta ja ”rehdistä” kilpailusta.

3. Komission ehdotusten perustelut

3.1 Varmistetaan, että kuluttajat voivat käytännössä vapaasti valita toimittajan useista eri vaihtoehdoista ja hyötyä niistä eduista, jotka tehdyn valinnan pitäisi tuoda mukanaan. Myös EU:ssa toimivien unionin ulkopuolisten yritysten on taattava käyttäjille nämä ihanteelliset olosuhteet.

3.2 Eriytetään tuotanto ja siirto sähkön- ja kaasunsiirtoverkkojen omistuksesta ja hallinnasta. Lisäksi kuvaillaan myös toinen vaihtoehto eli itsenäinen verkonhaltija. Vaihtoehdossa vertikaalisesti integroituneet yritykset voivat säilyttää verkon omistuksensa ainoastaan, jos jokin riippumaton taho tai muu yritys hallinnoi niiden kiinteää pääomaa. Näin voidaan kannustaa investoimista infrastruktuuriin.

3.3 Tarjotaan todellisia ratkaisuja markkinoiden pirstoutumiseen kansallisten rajojen mukaisesti, nykymuotoiseen vertikaaliseen integroitumiseen sekä korkeaan markkinoiden keskittymisasteeseen, joka on käytännössä estänyt aidon kilpailun ja energia-alan yhtenäismarkkinoiden luomisen.

3.4 Yksinkertaistetaan rajatylittävää kaupankäyntiä perustamalla kansallisten sääntelyviranomaisten toimintaa koordinoiva virasto ja tarjotaan tasapuoliset toimintaolosuhteet eri maissa toimiville alan eurooppalaisille yrityksille. Tämän pitäisi riittää takaamaan toimitusvarmuutta ja toimituksen monipuolistamisen takaavan aidon eurooppalaisen verkon perustamisen. Näin myös vahvistettaisiin kansallisten viranomaisten riippumattomuutta ja varmistettaisiin se.

3.5 Kannustetaan yhteistyöhön eurooppalaisten verkonhaltijoiden laatimien uusien sääntöjen pohjalta ja varmistetaan tiiviimpi yhteistyö sellaisten kansallisten markkinoiden välillä, joilla toimitusvarmuus on uhattuna.

3.6 Lisätään avoimuutta yksinkertaistamalla markkinasääntöjä ja tarjoamalla kuluttajille tietoa, jotta parannetaan käyttäjien luottamusta markkinoiden toimintakykyyn (mutta onko jatkuvaa luottamusta tähän asti todella ollut?).

3.7 Kirjataan ensi vuonna erilliseen (pakolliseen) peruskirjaan energiankäyttäjän oikeudet. Peruskirja sisältäisi muun muassa tietoa toimittajista, eri markkinavaihtoehdoista, byrokratiasta ja polttoaineköyhyydestä ⁽¹⁾.

4. Ehdotukset direktiiveiksi (sähkö ja kaasu)

4.1 Kyseessä on sähkön ja kaasun toimitus- ja siirtojärjestelmien todellinen (oikeudellinen ja toiminnallinen) eriyttäminen kaikissa jäsenvaltioissa luomalla järjestelmiä, jotka eivät ole vertikaalisesti integroituneita. Tämä on merkittävin tekijä mahdollisten eturistiriitojen ratkaisussa ja

— varmistettaessa riittävät investoinnit tehokkaampaan toimitus- ja siirtojärjestelmään mukaan luettuna rajatylittävän siirtotoiminnan hallinnoinnin parantaminen

— poistettaessa vertikaalisesti integroituneisiin jakelu- ja tuotantojärjestelmiin liittyvien yritysten etuoikeudet ja suosiva kohtelu

— varmistettaessa rehti ja avoin tiedonsaanti kaikille markkinaosallistujille, ei ainoastaan kyseessä olevaan yritykseen liittyville toimijoille.

4.2 Jos kyseessä on vertikaalisesti integroitunut yritys ja jos ilmenee haluttomuutta ryhtyä todelliseen omistuksen eriyttämiseen, mahdollisena ratkaisuna on itsenäisen verkonhaltijan (*independent system operator*, ISO) luominen. Itsenäinen verkonhaltija saattaa antaa yritysten säilyttää verkon omistuksen, mutta ei anna niiden hallinnoida verkkoa. Riippumattomuus voidaan saavuttaa ainoastaan tehokkaan sääntelyjärjestelmän avulla.

⁽¹⁾ Ks. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto — Tavoitteena energiankuluttajien oikeuksia koskeva eurooppalainen peruskirja”, CESE 71/2008.

4.2.1 Verkonhaltijan riippumattomuus, kuten myös jakeluverkon ja tuotantojärjestelmien omistuksen eriyttäminen, koskee sekä julkisia että yksityisiä yrityksiä.

4.2.2 Keskeisin tavoite on, että kaikki EU:n jäsenvaltioiden sähkön ja kaasun tuotanto- ja toimitusalalla toimivat yritykset toimivat täysin erillään.

4.2.3 Direktiiviehdotuksessa myönnetään yrityksille tilapäinen vapautus omistuksen eriyttämistä koskevista säännöistä, mikäli ne investoivat energiainfrastruktuuriin.

4.3 Toimituksen ja tuotannon eriyttämiseen verkonhaltijoista pyritään kansallisen tason lisäksi koko unionissa. Yksikään energiantuotantoyhtiö ei saa hallinnoida tai omistaa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaa jakelujärjestelmää. Jokaisen järjestelmään tulevan ja siihen liittyvän verkonhaltijan on osoitettava riippumattomuutensa toimitus- ja tuotantotoiminnasta.

4.4. Omistuksen eriyttämisellä on saavutettava toimivat markkinat ja verkot sekä lopulta asianmukainen sähkön ja kaasun hinnoittelu. Tämän seurauksena hinnat mahdollisesti laskevat, mistä olisi selkeää etua kuluttajille ja alalla toimiville sijoittajille.

4.5 Itsenäinen verkonhaltija voi toimia asianmukaisesti ja omistuksen eriyttäminen tuotanto- ja toimitusverkosta voi olla tehokasta vain, jos on olemassa riippumaton ja toimiva sääntelyviranomainen. Sääntelyviranomaisten on oltava oikeudellisesti erillisiä ja toiminnallisesti riippumattomia kaikista julkisista tai yksityisistä elimistä, ja niiden on toimittava markkinoiden eduista riippumattomasti. Niillä on oltava täysi toimivalta, ja niiden on voitava tehdä yhteistyötä muiden jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisten kanssa voidakseen

- tarkistaa, että markkinatoimijat täyttävät avoimuusvelvoitteensa
- varmistaa kuluttajansuojatoimien tehokkuuden
- tarkistaa sähkön- ja kaasunjakelun toimivuuden
- valvoa siirtoverkonhaltijoiden investointisuunnitelmia ja tarkistaa, että ne ovat keskenään yhteensopivia
- tarkkailla tilannetta asianmukaisen hinnoittelun estävän markkinoiden tai määräävän aseman väärinkäytön varalta.

Ulkoisilla virastoilla (CESR, Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto) on annettujen sääntöjen täytäntöönpanossa neuvoo-antava rooli suhteessa komissioon.

5. Ehdotukset asetuksiksi (Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustaminen, verkkoon pääsy rajatylittävissä sähkön kaupassa ja pääsy maakaasunsiirtoverkkoihin)

5.1 Sisämarkkinoiden lujittaminen yhteisine säännöksineen ja lähestymistapoineen on avainasemassa Euroopan energiamarkkinoiden kehittämisen ja tarvittavan rajatylittävän kaupankäynnin kannalta. Eri maissa nykyisin voimassa olevat määräykset (kuten tekniset säännöt tai kantaverkkosäännöt, joita sähköalan yritysten on toiminnassaan noudatettava) on yhdenmukaistettava. Sitä ei toistaiseksi ole tehty ERGEGin puitteissa. Yhdenmukaistamisen voi suorittaa ainoastaan erillinen ja riippumaton elin, jonka on EY:n perustamissopimuksen mukaan oltava virasto.

5.2 Viraston tärkeimmät tehtävät olisivat seuraavat:

- rajatylittävän toiminnan hallinnan parantaminen
- sähkön- ja kaasunsiirtoverkkojen haltijoiden toiminnan valvonta
- verkkojen kymmenvuotisten investointisuunnitelmien tehokkuuden tarkistaminen
- sen varmistaminen, että toimijoiden välinen yhteistyö on tehokasta ja avointa ja näin ollen hyödyttää yhtenäismarkkinoita
- tiettyjä teknisiä ominaisuuksia ja poikkeuksien soveltamista koskevaan päätöksentekoon osallistuminen
- neuvonantajana toimiminen markkinoiden sääntelyä koskevissa kysymyksissä ja kansallisten sääntelyelinten hyväksyntämenetelmien käytäntöjen parantamistoimien tukeminen.

5.3 Viraston hallintorakenne on yhteisön virastolle tyypillinen. Siinä on otettu erityisesti huomioon sääntelytoimien riippumattomuuden varmistaminen. Viraston johtajan nimityksestä vastaavan johtokunnan lisäksi voitaisiin perustaa kaikista sääntelyä koskevista kysymyksistä vastaava sääntelyneuvosto sekä viraston päätöksistä tehdyt muutoksenhakupyynnöt käsittelevä valituslautakunta. Virastossa voi olla korkeintaan 40–50 työntekijää, ja sen yhteisön avustuksilla katettavat vuotuiset kustannukset olisivat enintään 6–7 miljoonaa euroa.

5.4 Komissiolla on perussopimusten valvojan sekä ”ylimmän tarkastajan” rooli. Virastolla on päätös- ja harkintavalta ainoastaan tietyissä teknisissä kysymyksissä. Komissio voi puuttua sen toimintaan joko virastolta saamiensa tietojen perusteella tai omasta aloitteestaan yhteistyötä edistääkseen tai korjatakseen markkinoiden toimintaa.

5.5 Siirtoverkonhaltijoiden välinen tehokas yhteistyö on ratkaisevan tärkeää markkinoiden todellisen yhdentymisen saavuttamiseksi. Tällä hetkellä yhteistyö on vapaaehtoista eikä se ole tuottanut tyydyttäviä tuloksia etenkin silloin, kun verkostossa on esiintynyt ongelmia tai katkoksia. Siirtoverkonhaltijoiden alueellisen yhteistyön ansiosta voitaisiin

- määrittää johdonmukainen, kansainvälisesti pätevä tekninen ja markkinoita koskeva säännöstö
- hyödyntää teknisiä sääntöjä alueilla, joilla verkostojen välillä ei tehdä yhteistyötä
- varmistaa syrjimätön kohtelu verkon toiminnan ja kehittämisen osalta
- helpottaa markkinoiden integrointia, jotta mahdollistetaan hintojen lähentyminen ja hälvennetään huolia markkinoiden keskittymisestä, edistetään likviditeettiä jne.
- edistää tutkimus- ja innovointitoiminnan rahoitusta ja hallinnointia.

5.6 Siirtoverkonhaltijoiden välisen yhteistyön rakenteiden on saatava EU:n tason hyväksyntä. EU voi hyväksyä joko olemassa olevat rakenteet kuten GTÉ:n ja ETSOn tai perustaa keskitettyjä ja pysyviä rakenteita niin organisaation kuin verkon suunnittelun ja hallinnoinnin edellyttämien käytännön välineiden puitteissa.

6. Yleistä

6.1 Verkkojen ja etenkin sähköverkkojen ongelmana ei niinkään ole niiden vapauttaminen vaan se, miten ne saadaan suuren yleisön ja yritysten käyttöön. Olisi harkittava esimerkiksi kaikkien käytettävissä olevien julkisten tai EU:n sääntelemien eurooppalaisten verkkojen luomista.

6.2 Olisi toivottavaa, että Euroopan komissio edistäisi investointeja sellaisen täysin innovatiivisen siirtojärjestelmän toteuttamiseen, jonka avulla energiaa voitaisiin käyttää Euroopan laajuisesti hyödyntämällä älykästä interaktiivista verkkoa. Tällainen internetin kaltainen verkko mahdollistaisi älymittariteknologian ansiosta energian virtaamisen kumpaankin suuntaan.

6.3 Näin edistettäisiin huomattavasti investointeja, luotaisiin uusia työpaikkoja ja tehtäisiin vanhasta ”valta kansalle” -iskulauseesta todellisuutta: energiaa siirrettäisiin kaikkien tarpeisiin kaikille avoimissa verkostoissa, ja samoja sääntöjä sovellettaisiin poikkeuksetta kaikissa EU:n jäsenvaltioissa (mikä on jo toteutunut internetin kohdalla).

6.4 Nämä ovat perusteet sille, miksi voitaisiin siirtyä kohti sähköjakeluverkon täydellistä eriyttämistä ja tehdä kaasuverkoissa valinta eriyttämisen ja itsenäisen verkonhaltijan välillä.

6.5 Komission asettamien tavoitteiden (esimerkiksi kansallisten viranomaisten tukeminen, verkonhaltijoiden — itsenäisten verkonhaltijoiden ja siirtoverkonhaltijoiden — yhteistyön tehostaminen ja markkinoiden avoimuuden lisääminen) saavuttaminen on vaikeaa ilman, että nujerretaan kapea-alainen kansallinen ajattelutapa verkkoja koskevien kysymysten lisäksi esimerkiksi toimitukseen ja investointeihin liittyvissä kysymyksissä. Ainoastaan näillä toimenpiteillä voidaan varmistaa palvelujen laadun paraneminen, vaikkei niillä voidakaan estää hintojen nousua.

6.6 Koska maailman öljyvarannot ovat keskittyneet vain muutamalle alueelle (61,8 prosenttia Lähi-idässä, 11,7 prosenttia Euroopassa ja Venäjällä, 9,4 prosenttia Afrikassa, 8,5 prosenttia Etelä-Amerikassa, 5,1 prosenttia Pohjois-Amerikassa ja 3,5 prosenttia Kaukoidässä (F. Profumo, Politecnico di Torino)), komission tulisi harjoittaa selkeää yhteistä politiikkaa, joka kohdistuu sekä kyseisiin alueisiin että kansainvälisiin järjestöihin, joissa asiaa koskevat sopimukset ja päätökset tehdään. Muutoin pelkkä vapauttaminen voisi muodostua kohtalokkaaksi varomattomille tahoille, sillä se ei riitä pitämään alhaalla hintoja, jotka usein nousevat sen seurauksena, että monopolit sanelevat ehdot jopa politiikalle.

6.7 EU:n on edistettävä säänneltyä kilpailua ja avoimuutta, jotta sen talousjärjestelmästä tulisi kilpailukykyisempi ja avoimempi. Vaikka Microsoftista ja Volkswagenista saavutetut voitot eivät sinällään olekaan riittäviä, ne ovat joka tapauksessa kilpailua edistäviä ennakkotapauksia. Samalla olisi suunniteltava lisää tehokkaita toimenpiteitä, joilla työllisyyttä alentavaa vaikutusta voitaisiin pienentää, sekä toimenpiteitä ja investointeja, jotka tekisivät talousjärjestelmästä dynaamisemman ja loisivat työntekijöille ja nuorille uusia mahdollisuuksia vähentäen näin heidän suojelun tarvettaan. Syy siihen, että Euroopan viimeisimmät talouskasvuluvut eivät ole erityisen rohkaisevia (katso komission tiedonanto), ei ole ainoastaan euron vahvuus vaan myös yritysten huono kilpailukyky ja useiden niistä nauttima suojelu. Euroopan yhtenäisasiakirjan mukaisen monopolien purkamisen on onnistuttava, sillä muussa tapauksessa kansalaisten ja kuluttajien etu kärsisi järjestelmän toimimattomuudesta ja mahdollisesta tarpeesta ottaa julkisia varoja uudelleen käyttöön verkkojen säilyttämiseksi, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan rautateiden tapauksessa.

6.8 Paketista käytävää keskustelua ei pidä rajoittaa ainoastaan toimielimiin ja sisäpiiriin. Komission ja ETSK:n on siirrettävä keskustelu julkisuuteen ja otettava siihen mukaan suuri yleisö, johon kuuluvat niin kuluttajat, työntekijät kuin yrityksetkin, jotta päätöksiin eivät vaikuttaisi ainoastaan usein monopoliasemassa olevat suuret energiayhtiöt. (Asiasta voitaisiin perustaa suurta yleisöä varten keskustelupalsta, ja useimmissa jäsenvaltioissa ja joissakin Euroopan kaupungeissa voitaisiin järjestää julkisia kuulemisia, joiden tulokset koottaisiin yhteen yhteisön tasolla järjestettävässä suuressa yleisötilaisuudessa.) Lisäksi myös komission vastuulla olevalla eurooppalaisten sääntelyvirastojen valvonnalla tulisi olla demokraattinen ulottuvuus ja se tulisi vahvistaa Euroopan parlamentin harjoittamalla valvonnalla.

7. Erityistä

7.1 Ketjun eri toimintojen eli toimituksen ja tuotannon ja toisaalta verkonhallinnan omistus tulee erottaa toisistaan (*ownership unbundling*). Nämä toimenpiteet muodostavat edellytyksen markkinoille pääsyn esteiden vähentämiselle. Tavoitteena on estää ketjussa useita toimintoja harjoittavia integroituneita yrityksiä siirtämästä osaa vapautetun toiminnan kustannuksista säänneltyyn toimintaan ja näin ollen nauttimasta kohtuutonta kilpailuetua verrattuna ainoastaan kilpailun kohteena olevaa toimintaa harjoittaviin yrityksiin. Kaikki jäsenvaltiot eivät ole soveltaneet maakaasu- ja sähkömarkkinoita koskevia direktiivejä samalla tavoin, sillä joissakin tapauksissa vertikaalisesti integroituneiden siirtoverkonhaltijayritysten ja tuotanto- ja toimitus-yhtiöiden muodostuminen on sallittu.

7.2 Puolueettoman verkonhallinnan ja puolueettoman valtuutetun infrastruktuurin hallinnan varmistavien jäsenvaltioiden energia-alan sääntelyviranomaisten toimivaltaa vahvistetaan, mikä on olennaista vapauttamisen kannalta (energia-alalla siirto, jakelu ja mittaus, kaasualalla kuljetus, jakelu, mittaus, varastointi ja jälleenhöyrystyks).

7.3 Riippumattomien kansallisten elinten toimintaa valvovan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto on avainasemassa. Yksittäisten valtioiden toimintaa valvovan ylikansallisen sääntelyelimen perustamisen ansiosta sääntelyn alalla voitaisiin tehdä selkeästi määriteltäviä yhteistyötä, mikä vähentäisi koko EU:n ja yksittäisten valtioiden mahdollisuuksien välisiä eroavaisuuksia edistettäessä energia-alan yhtenäismarkkinoiden luomiseen suuntautuvia ratkaisuja.

7.4 Perustetaan yhteistyössä toimivia, tuotantojärjestelmästä riippumattomia siirtoverkonhaltijoita, jotta jakelua koskevat kysymykset voidaan ratkaista tehokkaasti. Vertikaalisesti integroituneiden yritysten siirtoverkonhaltijat suosivat usein lähi-yhtiöitään, minkä vuoksi uudet kilpailijat eivät pysy läheskään ajan tasalla. Erittäin integroituneiden yritysten tekemät investoinnit ovat usein vääristyneitä, sillä määrävissä asemassa oleva yritys ei ole kiinnostunut parantamaan verkkoa, koska siitä olisi hyötyä lähinnä kilpailijoille. Siirtoverkonhaltijoiden virallisen ja todellisen eriyttämisen avulla kaikille jakeluyrityksille voitaisiin taata pääsy verkkoon, minkä ansiosta verkkoihin voitaisiin tehdä teknisiä parannuksia, jotka ovat tarpeen tehokkaan toiminnan ja viime kädessä kuluttajahintojen alenemisen varmistamiseksi.

7.5 On edistettävä avoimuutta ja helpotettava markkinoille pääsyä sähkö- ja kaasumarkkinoiden likviditeetin lisäämiseksi. Markkinoiden luotettavuudesta ja ajankohtaisuudesta ei ole riittävästi tietoa (ketjuun kuuluvien osapuolten välillä). Vakiintuneiden yritysten ja niiden kilpailijoiden välisen tiedotuksen epätasapaino on ilmeinen. Parempi avoimuus minimoisi uusiin markkinatoimijoihin kohdistuvat riskit ja vähentäisi esteitä, minkä ansiosta luottamus tukkumarkkinoihin ja näin ollen myös hintasignaaleihin lisääntyisi. On joka tapauksessa tarpeen varmistaa tietty tiedon yhtäläisyys tai vastaavuus lyömättä

kuitenkaan laimin yritysten strategisen tai liiketoiminnan luottamuksellisuuden merkitystä, jotta markkinoiden aidon avoimuuden vaarantaville ristiriitaisille tulkinnoille ei jäisi tilaa.

7.6 On taattava tiedonsaanti kaikille markkinatoimijoille luotuksen luomiseksi markkinoihin ja markkinoiden asianmukaisen kehittymisen mahdollistamiseksi. Monet markkinatoimijat eivät luota hinnanmuodostusmekanismiin. Kaasuvientisopimukset tehdään yleensä öljystä jalostettujen tuotteiden hintakorista johdetun hintaindeksin perusteella, minkä vuoksi hinnat seuraavat tiukasti öljymarkkinoiden suhdanteita. Tämä suhde näkyy tukkuhintoissa, jotka eivät muodostu markkinoiden kysynnän ja tarjonnan perusteella, mikä on vahingollista toimitusvarmuudelle. Pitkäaikaisten vientisopimusten osalta ei ole havaittavissa selkeää suuntausta kohti markkinoiden dynamiikkaan perustuvaa hinnanmuodostusmekanismia.

7.7 On laadittava hyvin yksityiskohtaiset vaatimukset sähkön- ja kaasuntuotannon avoimuuden varmistamiseksi. On laadittava tarkat kysynnän ja tarjonnan lyhyen aikavälin ennusteet. Sähkötuottajien tulisi täyttää kyseiset vaatimukset, ja siksi kansallisille sääntelyviranomaisille on annettava laajempi toimivalta.

7.8 Perustetaan johdannaismarkkinat. Sen lisäksi, että johdannaiset ovat tehokas hintariskin hallintakeino, ne ovat myös sähkö- ja kaasumarkkinoiden luonnollinen kehitysväline. Sähkömarkkinoilla on jo jonkin aikaa neuvoteltu johdannaissovimuksista suoraan tai epäsuorasti sillä tuloksella, että vaikka tekemistä vielä riittääkin, joitakin askelia yhdentymisen suuntaan on jo otettu. Euroopan maakaasumarkkinoilla esiintyy kuitenkin yhä selkeitä eriävyyksiä. Vaikka markkinat toisaalta ovat suhteellisen vapaat (kuten Yhdistyneessä kuningaskunnassa), joissakin maissa ei ole olemassa edes maakaasun käteismarkkinoita (esimerkiksi Italia).

7.9 On säänneltävä varastotilaa sen varmistamiseksi, että kaikki kolmansien osapuolten käytettävissä oleva varastointikapasiteetti tarjotaan markkinoille avoimesti ja syrjimättömästi kapasiteetin keräämisen estämiseksi.

7.10 Tarvitaan julkiset ja yksityiskohtaiset perusteet sille, milloin ja miten kolmansilla osapuolilla on mahdollisuus käyttää markkinoille tarjottavia varastoja.

7.11 Laaditaan avoimet ja yksityiskohtaiset säännöt mahdollisuudesta käyttää nesteytetyn maakaasun vastaanottoasemia, joiden pohjalta on mahdollista määrittää vapautuksen saaneet infrastruktuurit. *Open season* -menettelyn täytäntöönpanoa varten on laadittava asianmukaiset säännöt. Kyseisessä menettelyssä sovelletaan mekanisme, jonka avulla kapasiteettia voidaan varata jo ennen sen rakentamista. Menettelyn käyttöönotto ei kuitenkaan välttämättä riitä varmistamaan toimijoille parempaa kapasiteetin saatavuutta. Tämä johtuu siitä, että osana menettelyä kansallisissa kuljetusverkostossa ensisijainen osuus kuljetuskapasiteetista on joka tapauksessa annettava kaasuputken

rakennuttavalle yritykselle tai vapautuksen saaneelle nesteytetyn maakaasun vastaanottoasemalle. Lisäksi menettely, jossa jaetaan 20 prosenttia jäljellä olevasta kapasiteetista, voisi estää kilpailun kehittymisen toimitusmarkkinoilla, koska se suosii tahoja, jotka pyrkivät kattamaan kyseiset 20 prosenttia pitkäaikaisilla sopimuksilla, mikä haittaa sekä spot-markkinoita että toimituksen joustavuutta.

7.12 Määritellään EU:n kilpailulainsäädännön mukaiset tuotantoketjun loppupäässä tehtävät kahdenväliset pitkäaikaiset toimitussopimukset. Vähittäismarkkinoiden kilpailuaste on erittäin rajallinen. Pitkäaikaisten sopimusten, vakainaisten sopimusten sekä automaattista uusimista koskevan ehdon ja pitkän irtisanomisajan sisältävien sopimusten yhteisvaikutus voisi muodostaa kilpailulle merkittävän esteen. Teollisuuden loppukäyttäjät ja tuottajat (vakiintuneet yritykset) pitkäksi ajaksi sitovat sopimusveloitteet vaihtelevat maittäin. Kilpailukykyisempi toimitus muilta kuin vakiintuneilta yrityksiltä on kuitenkin entistä kysytympää. Yleiseurooppalaista toimitusta ei ole, ja tätä seikkaa on tarkasteltava vakavasti. Kilpailun nykyinen taso (vähän toimittajia) on erityisen heikko jäsenvaltioissa, joissa keskittymistaso on korkea (Itävalta ja Belgia). Rajoitukset kaasun toimitustavassa kuluttajille ja toimittajien rajoittavat käytänteet jakelupisteissä tuovat esille useita kilpailua koskevia huolenaiheita.

7.13 Joudutetaan sääntelyn purkamismenettelyn päätökseen saattamista sähkön ja kaasun vähittäismarkkinoilla. Euroopalaiset voivat hyötyä kilpailusta ainoastaan aidoilla vähittäismarkkinoilla. Tämä tarkoittaa, että on laadittava yksinkertaistetut markkinoille pääsyä koskevat säännöt, jotta pienet tuotanto- ja jakeluyritykset voivat osallistua markkinoille, mikä vahvistaa markkinoiden likviditeettiä, ja jotta hinnat olisivat entistä kilpailukykyisempiä. Likviditeetin varmistaminen on olennaista toimijoiden luottamuksen lisäämiseksi hinnanmuodostukseen sekä sähkömarkkinoilla että kaasukeskuksissa. Sen myötä erityisesti viimeksi mainitussa tapauksessa on mahdollista irrottautua tuoteyhteyksistä.

7.14 Sähkö- ja kaasumarkkinat, joiden sääntely on purettu, ovat avainasemassa tiedotettaessa yrityksille ja kansalaisille ”älykkästä” energiankulutuksesta, jonka avulla säästettäisiin kustannuksia ja valvottaisiin päästöjä. Tämä tarkoittaa, että suurelle yleisölle kerrotaan tällä hetkellä saatavilla olevista energialähteistä ja vaihtoehtoisten energialähteiden kehityksestä (uusiutuvat energiamuodot), jotta ihmiset ymmärtäisivät kyseisen hyödykkeen merkityksen nykyisinä energiapulan aikoina. Loppukäyttäjille on tarjottava heidän kulutukseensa mukautettavia sopimuksia energian ja loppukäyttäjille aiheutuvien kustannusten säästämiseksi.

7.15 Suurelle yleisölle on tiedotettava siitä, noudattavatko sääntelyelimet säännöksiä tai käyttävätkö ne niitä väärin, jotta loppukäyttäjät voivat vaatia oikeuksiaan etenkin kuluttajansuojajärjestöjen kautta.

7.16 Varmistetaan kysyntään vastaaminen myös kulutshuipujen aikana. Sähkön tapauksessa ongelmia aiheuttavat tuotantokapasiteetti ja siirtoverkon koko sekä verkon riittävyys energian siirtämiseen. Kaasun tapauksessa puolestaan tarvitaan riittävä tuonti- ja varastointikapasiteetti. On tunnettu tosiasia, että tuontikapasiteetti on erityisen rajallinen, koska vakiintuneet yhtiöt ovat varanneet siirtokapasiteetin jopa yli 20 vuoden mittaisilla sopimuksillaan. Tämä tarkoittaa, että uudet hankkeet ja sähkö- tai maakaasuinfrastruktuurin (kaasuputkien) rakenteen uudistaminen tai laajentaminen on toteutettava mahdollisimman nopeasti sekä Euroopan tasolla että jäsenvaltioissa. Jälleenhöyrystyslaitokset ovat ensisijaisen tärkeitä, sillä etenkin Välimeren alueella ne ovat merkittävä linkki yhteyksissä tärkeimpiin tuottajamaihin (Libya, Algeria).

7.17 Yhteisvastuun lisääminen: EU:n jäsenvaltioiden on edistettävä sekä alueellisen että kahdenvälisen tason yhteistyösopimuksia, joissa sovitaan keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä silloin, kun jokin EU:n jäsenvaltio kärsii itsestään riippumattomista syistä johtuvasta energiavajeesta.

Bryssel 22. huhtikuuta 2008

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Dimitris DIMITRIADIS